

Smärre meddelanden.

En brudutstyrsel från Härjedalen.

Sedan de många förberedelserna till bröllopet äntligen voro öfverstökade och högtidens dag var inne, skulle den lyckliga fästmän klädas till brud. Men den kostbara utstyrsel, som därtill fordrades, fanns ej i hvar stuga, icke ens i hvar by; dock om ej annorstädes, så åtminstone i kyrkroten. I vanliga fall var det där som »brurframman» bodde, d. v. s. den kvinna, som hade till sin uppgift att kläda bygdens brudar. Hon var ock ägarinna till dräkten och kronan, som hon tillhandahöll mot en viss betalning. Var bruden hemma i någon aflägsen by, så måste hon vanligtvis redan dagen före bröllopet bege sig i väg till *framman* och stanna där öfver natten för att hinna bli klädd, till dess bröllopgästerna kommo till kyrkan på söndagsmorgonen.

Samtliga de härjedalska brudstassar, som vi varit i tillfälle att betrakta, hafva utmärkt sig för en synnerligen brokig färgprakt och ett rent af slösaktigt hopande af hvarjehanda små dräktdelar, spetsar, band, blommor o. s. v. Någon väsentlig skillnad i smaken har så tillvida ej förmärkts mellan detta landskaps olika församlingar. I fråga om enskildheter däremot kunde dräkterna variera rätt betydligt, liksom bröllopsceremonierna öfver hufvud firades med vissa skiljaktigheter inom de olika samhällena.

Till Nordiska museet har nyligen från Ljusnedal i Funäsdalen, Tännäs socken, inkommit en sådan typisk brudstass, hvars ordnande blifvit på det sätt figurerna här nedan visa ombesörjd af ordföranden Erik Långström i Funäsdalen. En i yrket förfaren kvinna har klädt den af hö och tyg gjorda provisoriska stommen. Beträffande tillväggångssättet vid brudars klädande (i Funäsdalen) samt om sammansättningen speciellt af den dräkt, hvarom här är fråga, kunna vi meddela följande upplysningar.

Fig. I. Brudstass

(»brurstas») fr. Tännäs sn, Härjedalen. H. 1 meter. Klädningen defekt. Original i Nordiska museet.

Fig. 2. Brudstass

(»brurstas») fr. Tännäs sn, Härjedalen. H. 1 meter. Klädningen defekt. Original i Nordiska museet.

Först lade man tvärs öfver hjässan ett par tämligen tjocka tygvalkar, hvaröfver sedan håret uppkammades och fastsyddes. Begagnades silfverkrona, så fästes denna först ofvanpå valkarne, hvarefter påklädningen af blommorna begynte. Två stora sådana sattes i pannan, *framblommor*, och två i nacken, *bakblommor*. Dessa fyra blommor kallades tillsammans *storblommor*. Rundt omkring hufvudet ungefär i jämnhöjd med öronen fästes vidare en ring af rosor, *hufvudkransen*, för att dölja dels valkarna, dels de hårnålar, hvarmed storblommorna voro fastsatta.

Fanns ej krona, begagnade man sig i dess ställe, på sätt fotografierna visa, af en mycket hög krans, hvilken här utgöres af strålförmigt ställda ståltrådar med påsatta blommor af bladguld samt af skärt och blått tyg. Dessa senare synas föreställa förgätmigej.

Öfver skuldrorna, rundt om halsen, lades därefter den af broderad tyll bestående *kragen* samt därutanpå, öfverst, de af röda och hvita pärlor bestående *halskedjorna* (*hals-ke*, Funäsdalen) och nedtill *halskransen*, förfärdigad af rosor af skär *glanskamrek*. Utanpå *kragen* framtill sattes *bröstlappen*, som också är af *glanskamrek*, garnerad med guldspetsar. Den sträcker sig ända ned till midjan. Emellan den förut omnämnda halskragen och innanför bröstlappens öfre kant är fastsatt en annan krage af tyll, som i rika veck böljar uppåt (se figur 1.). Midt på bröstlappen fästes en blomma, som i vanliga fall var *tredelad*, hvilket den här använda icke är.

Omkring midjan sattes bältet, som är af samma tyg som bröstlappen. I handen håller bruden en solfjäder af grönt papper, kringknuten med en röd rosett, därjämte näsduken, som i vanliga fall var broderad. Klädedräkten är helsvart med vid armbågarna och handlederna omknutna *manschetter* af tyll och siden. Baktill från brudbältet nedhänger det tvådelade, ljusröda skärpet.

Enligt ett allmänt gammalt bruk fick ej den kvinna, som födt oäkta barn, bära *gullkrona*, när hon en gång stod brud. »Gullkronan var», berättar oss en meddelare från Härjedalen¹, i den gamla goda tiden den jungfruliga oskuldens symbol, därför ock en af de

¹ Ordföranden Pelle Olofsson i Vemdalen.

unga flickorna här på orten mycket eftersträfvad klenod; men nu mera är det ej så.» Man skilde så tillvida mellan *ärliga* och *icke ärliga* brudar. Men för att skammen för dessa senare ej skulle blifva allt för stor, tillätos de i bland att bära provisoriska kronor af något simplare material, såsom järnbleck, hvarpå vi funnit exempel i Elfros socken.

N. Keyland.

Julbröd.

Med anledning af den till julen 1905 utdelade frågelistan om julfirandet (se härom sid. 58) hafva utom flere värdefulla uppteckningar äfven åtskilliga julbröd inkommit till Nordiska museet. Då några af dessa äro egnade att fullständiga de typgrupper, som förut afhandlats i ett par uppsatser i *Meddelanden från Nordiska*

Fig. 1. Kaka
från Stockholm, omkr. 1/s.

Fig. 2. Kuse
från Stockholm, omkr. 1/s.

museet 1899—1900 sid. 22 o. f. samt samma *Meddelanden 1903* sid. 235 o. f., meddelas de här i bild.

Fig. 1. är en *julkaka* från Stockholm, tydligen, såsom jag i min uppsats i *Meddelanden 1903* sid. 264 o. f. framställer, en nära anförvant till såkakan, ehuru såsom stadsbarn ej längre förbunden med de fornartade landtliga ceremonier, som äro förenade med hennes åldriga anmoder.